

שמחת שלמה

מאוצרותיו המשמחים של זקנינו רבי שמחה שלמה לוין זצ"ל

גליון מספר 52, פרשת ויצא (שנה ב'), תשע"ו

* * *

למעוניינים לקבל הגליון בדואר, בפקס או בדואר אלקטרוני
או להוסיף הערות והארות, מעשים והנהגות, מתורתו של זקנינו הצדיק זצ"ל:
אברהם משה רוט, פארן 1' ירושלים, 0527652027
דוא"ל: haravsslevin@gmail.com

* * *

גליון מיוחד
עם תום השבעה להסתלקותו
של הגאון הגדול
רבינו דב צבי קרלנשטיין זצוקלה"ה
מחותנו וידידו של סבא זצ"ל

* * *

התלקטות לאבן אחת – אכפתיות וותרנות זה לזה

א.

ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו
"התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת 'עלי יניח צדיק את ראשו' וזה אומרת 'עלי יניח', מיד עשאן הקב"ה
אבן אחת, וזהו שנאמר 'ויקח את האבן אשר שם מראשותיו' (רש"י)

ולא ביאר לנו רש"י מה אכפת לו ליעקב שיתקוטטו האבנים זו עם זו, ולמה הוצרך הקב"ה לעשות לו נס
גדול כזה על מנת להפסיק המריבה.

אך הרמב"ן הוסיף באר בזה מפרקי דרבי אליעזר:

"לקח יעקב שתיים עשרה אבנים מאבני המזבח שנעקד עליו יצחק אביו, ושם אותו מראשותיו, להודיע
שעתידיים לעמוד ממנו שנים עשר שבטים. ונעשו כולן אבן אחת, להודיע שכולם עתידיים להיות גוי אחד
בארץ, שנאמר 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. ושב יעקב ללקט האבנים ומצא אותן כולן אבן אחת,
ושם עליה מצבה בתוך המקום, ע"כ, ע"ש עוד.

עפ"י דבריו נבין מהו החיסרון שבהתקוטטות האבנים, כי אותם האבנים היו כנגד י"ב השבטים שעתידיים
לעמוד ממנו, וכאשר התקוטטו האבנים היה זה רמז למחלוקות ופילוגים שיהיו בין השבטים והעדות ביוצאי
יריכו, ועל זה נעשה נס שהתאחדו כולם לאבן אחת, לבשר ליעקב אבינו שגם עם ישראל יתאחד כולו להיות
גוי אחד בארץ.

ב.

ויש להוסיף עוד, שלא רק עצם מריבת האבנים היא כנגד המחלוקת בין השבטים, אלא גם תוכן המריבה -
'עלי יניח הצדיק ראשו', גם הוא משל לתוכן המחלוקת בין השבטים והעדות בעם ישראל.

דהנה, מקום מנוחת הצדיק הוא מקום השראת השכינה. וכמו ששמעתי מאאמור"ר רבי אריה זצ"ל בשם רבו הגר"ח ברלין זצוק"ל לבאר לשון הכתוב 'והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו' שכבר תמהו חז"ל שהיה ראוי לומר 'יורדים' תחילה ואח"כ 'עולים', שהרי מקום המלאכים בשמים. וביאר הגר"ח ב' שמכיון שהשכינה שורה על מקום הצדיק, 'והנה ה' נצב עליו', ממילא התנשא מקום זה שהוא 'מקום השכינה' להיות גבוה יותר מן 'השמים' (ולשונו היה – במקום שהשכינה שורה, שם הוא ה'מזרח'..), עד שכאשר מגיעים המלאכים אליו מן השמים נחשב שהם 'עולים' אליו, וכאשר הם חוזרים בסולם אל מקומם בשמים נחשב שהם 'יורדים' בסולם!

וכן מבואר ברש"י בתחילת הפרשה 'ויצא יעקב מבאר שבע – לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה'

ותמה ב'קהילת יצחק' הרי כבר בסוף הפרשה הקודמת נזכר בתורה שיצא יעקב מבאר שבע אל לבן, 'וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם', ולמה שם לא רמזה התורה שעשתה יציאתו רושם. ותירץ, שזה אין צריך לומר שכאשר הצדיק לבדו יוצא מן המקום יציאתו עושה רושם, שהרי הפסידו בני המקום את ההשפעה והתועלת רוחנית שהיו רגילים לקבל ממנו, אך כאן חידשה התורה, שאף שבסוף הפרשה הקודמת – לאחר יציאתו של יעקב – כתבה התורה שבעקבות יעקב יצא גם עשיו מן העיר 'וילך אל ישמעאל' לקחת את בתו לאשה, ואם כן היה מקום לומר, שממילא לא יורגש במקום שום הפסד רוחני, שהרי כנגד מה שהפסידו את השפעת יעקב לטובה – 'הפסידו' ג"כ את השפעת עשיו לרעה, ואם כן בסך הכל 'התקזז' ההפסד שביציאת יעקב עם הרווח שביציאת עשיו, למרות זאת הדגישה התורה שיציאתו של יעקב הצדיק עשתה רושם על המקום, פנה הודה פנה זיוה פנה יקרה.

הרי לנו, שהסיבה שהצדיק מרומם את מקומו, אינה רק משום עצם השפעתו הישירה מתורתו, מתוכחתו וממעשיו וכו', אלא אף כאשר השפעה זו 'מתקזזת' עם השפעת הרשע שהגיע עמו, מכל מקום עצם נוכחות הצדיק גורמת להשראת השכינה על מקומו, וביציאתו מסתלקת הודה זיוה והדרה של העיר.

וזהו שאמרו חז"ל 'קשה סילוקם של צדיקים יותר משריפת בית אלקינו', והיינו משום שבהסתלקותם מסתלקת גם השכינה ששרתה עליהם. ולכן, אף הצדיקים שהיו חולים וחלשים בשנות זקנותם, ולא היתה להם השפעה ישירה על העם, מכל מקום בעצם קיומם ונוכחותם גרמו להשראת השכינה.

= השבוע עלה בסערה השמימה מחותנו של סבא זצ"ל, רבינו דב צבי קרלינשטיין זצוק"ל, אשר היה קשור אליו בעבותות אהבה (ומעניין הדבר, שכבר כמה שנים קודם שנשתדכו ביניהם, ציין סבא זצ"ל לעצמו בפנקסו שנשא דברים באירוע מסויים ופגש שם את רבי דב צבי... וכנראה שכבר שם החלו להירקם ביניהם קשרי ידידות...)

לאחר פטירת חתנו כבנו הגאון המופלא רבי חנוך זצ"ל, התמסרו שני הצדיקים הגדולים הללו לחינוכם וטיפוחם של נכדיהם המשותפים, שצמחו לתלמידי חכמים ועובדי ה', ששם הולך לפניהם ועדיים לגאוני ישראל.

והנה, בשנים האחרונות היה הגרד"צ תשוש וחלש מאד, אך גם בעצם נוכחותו גרם להשראת השכינה בתוכנו, ועתה בהסתלקותו – פנה זיונו, הודנו והדרנו. אוי נא לנו כי חטאנו.

לפי"ז כאשר ביקשו האבנים 'עלי יניח הצדיק ראשו' הכוונה שכל אחד טען שהוא הראוי להשראת השכינה. וזה מרמז שגם י"ב השבטים – שיש להם י"ב דרכים שונות בעבודת ה' כמוש"כ הקדמונים – יתקוטטו ביניהם איזו היא הדרך הנכונה ביותר, ועל מי ביניהם 'יניח הצדיק ראשו' ותשרה השכינה.

וכך פירש אאמו"ר זצ"ל בתוך מכתב:
 ... קשה מאד לצאת דעות המפלגות אשר נפשי תמיד קץ בהם במפלגות ובחברות, ותהי האמת נעדרת, שנעשו עדרים עדרים, אם אפילו כוונתם לשמיים, הלאי שיגיע השעה שהאבנים לא יתקוטטו זה עם זה וכ"א אומר עלי יניח צדיק את ראשו, רק שיתלקטו לאבן אחד, ועמך כולם צדיקים.."

ג.

והנה, שואלים העולם, מה הועיל שנהפכו האבנים הקטנות לאבן אחת גדולה, הרי עדיין יתקוטטו חלקי האבן זה עם זה על איזה חלק מהם יניח הצדיק את ראשו.
 (א"ה), ובתי הנבונה מרת לאה תחי' פתחה פיה בחכמה והשיבה שכאשר מניח ראשו על אבן אחת גדולה, נחשב כמניח ראשו על כל האבן, וכמו המניח ראשו על הכר שאינו נחשב כמונח רק על חלק מסויים מן הכר אלא על כולו. עכ"ד.
 אך העולם לא ניחא להו בתירוץ זה, מכיון דס"ל שגם לאחר שנתחברו האבנים, מכל מקום נותרה צורה של חומת אבנים סביבו ומדרגת אבן למראשותיו, אלא שכל המבנה הזה היה מחובר כאבן אחת, ממילא לא שייך כאן סברתה הנכונה של בתי תחי', כי אין כאן כר אחד גדול תחת מראשותיו, אלא מבנה שלם שחלק ממנו משמש ככר תחת מראשותיו. (ולדין משכב הזב, מסתמא אין החומה המחוברת אל המשכב נחשבת משכבו, וצריך לעיין בזה).
 אמנם לשון הגמ' (חולין צ"א ע"ב) שכל האבנים נבלעו באבן אחת, ומשמע שלא היה כאן רק חיבור חלקי האבנים זה לזה, אלא נבלעו כולם בתוך אחת מהן, וכולם יחדיו היו תחת ראשו של יעקב. וא"כ שוב לא קשה מידי כלל.
 אך רש"י שם פירש שכוונת הגמ' נבלעו באחת – 'שנעשו לאבן אחת', ונראה כוונתו שנתחברו יחדיו, ונראה מקורו מדברי הבראשית רבה כאן 'נתאחו האבנים זו לזו', וא"כ שוב קשה למה לא התקוטטו חלקי האבן זה עם זה על מי יניח צדיק ראשו).

ומשיבים העולם שלאחר שנעשים לאבן אחת, שוב אין כבר ריב, כי כל אחד לא אכפת לו אם יניח הצדיק ראשו עליו או על זולתו, כיון שכולם גוף אחד, באחדות שלימה.

אכן, לדעתי נראה יותר נכון לומר באופן אחר – שמכיון שנעשו לאבן אחת, שוב לא אכפת לן שיהיה דעותיהם חלוקות, זה אומר 'עלי יניח' וזה אומר 'עלי יניח', כי סוף סוף אין כאן פירוד אמיתי אלא חילוק דעות.

ובפרט לפי מה שביארנו שנרמז בזה שיהיה מחלוקת על דרכי עבודת ה', על איזה מהם שורה השכינה, וכולם ליבם אחד לעשות רצון קונם.

וכבר הארכנו בזה בגליון פרשת יתרו (שנה א') שבשביל להיות כאיש אחד צריך שיהיו 'בלב אחד' אבל לא 'במוח אחד' או 'בדעה אחת', כי באמת אך טבעי ונכון הוא שכשם שאין פרצופיהן וכו' כך אין דעותיהן שוות, וכך היא דרכה של תורה, זה טוען כך וזה צועק כנגדו כך וכך, ונעשים כאיבים זה לזה, אבל מכיון שכליבם הם מאוחדים לגמרי, שוב אין כאן פירוד לאבנים נפרדות, אלא אבן אחת שלימה ומאוחדת.

[א"ה, לפעמים נפערים חילוקי דעות קשים בין בני משפחה או שכנים, וכדומה, ורבים נוטים להתמודד עם זה ע"י היפרדות וניתוק, אם השמאל ואימינה כו', משתדלים לא לפגוש זה את זה בשמחות ואירועים, וכך לא נקלעים למריבות ושלוש על ישראל...]

אך לדברי סבא זצ"ל זהו אינו פתרון למחלוקת, אדרבה, זהו חיזוק המחלוקת וקיבוע ההתרחקות והפילוג המשפחתי או הקהילתי.. כי מהות המחלוקת איננה עצם חילוקי הדעות אלא הניתוק והפירוד שנגרם מכך, ועיקר העבודה היא להקפיד ולהישאר בעלי 'לב אחד' למרות היותם בעלי 'דעות מנוגדות', להשאר אבן אחת למרות שכל חלק טוען 'עלי יניח צדיק ראשו', זהו השלום האמיתי. (כמובן שאין זה נוגע כ"כ לקהילות שנפרדות לפי השקפות עולם, שבזה אינו נובע מרצון להיפרד אלא מפרקטיקה של חינוך והנהגות איש על מחנהו ועל דגלו, אך שמחים לפגוש זה את זה ולחיות זה לצד זה, אך כאשר קרובי משפחה או שכנים משתדלים לא להתראות ולהיפגש זהו ח"ו וכו').]

= כמה נאים הדברים למי שאמרם, שהיה סבא זצ"ל ממש אבן שתיה מאוחד עם כל שבטי יי-ה, והיו כל השבטים והעדות, על שלל חוגיהם ודעותיהם, כולם רצויים ואהובים אצלו, וכשהיה שומע על מחלוקת בין החכמים והיראים היה נאנח ומיצר ע"ז הרבה.

והיה משתבח תמיד שבברית מילה שלו (שהיתה בבית החולים ביקור חולים) נפגשו רבותינו הגרא"ה והגרי"ח, ומנהל בית החולים נתרגש מאד מההזדמנות שנפגשו שניהם ולקח אותם יחדיו לסיור באגף החדש של בית החולים, ושמו סבא שכבר מלידתו הרבה שלום בעולם.

פעם אחת הוסיף לי, שבאמת המקורבים ביקשו שלא יפגשו שני הגאונים זה עם זה, ולכן 'סידרו' שהראי"ה יגיע לשמש כסנדק בשעת הברית ואילו להגרי"ח הודיעו על שעה מאוחרת יותר.. אלא שהראי"ה היה מטבעו 'עילוי' ו'גאון' ולא היה מדקדק בזמנים.. ואילו רבי יוסף חיים היה מסודר ודייקן כמנהג בני הונגריה.. וכך נתגלגל הדבר שכאשר הגיע הראי"ה לברית כבר המתין שם רבי יוסף חיים.. אותם 'מקורבים' היו בטוחים שבגלל חילוקי הדעות החריפות צריך להיות גם חילוקי לבבות ה"י, אבל משמים נתגלגל שראו כולם כמה התלמידי חכמים מרבים שלום בעולם ונעשים אוהבים זה לזה.

עוד היה מספר סבא זצ"ל, בשם אביו עטרת ראשנו זצ"ל ששמע מהגרי"מ חרל"פ בשם אביו רבי זבולון זצ"ל שבזמן שהיו חילוקי דעות בין השרף מהרי"ל זי"ע לבין רבינו שמואל סלנט זצ"ל [ב"ה וב"ש שכמעט כבר נשתכחה אותה מחלוקת מן הזכרון..] טייל המהרי"ל דיסקין עם כמה מקורביו (ביניהם רבי זבולון), ובעברם ליד בית ספר חילוני, אמר אחד התלמידים: 'הכל בגלל (שמולקת) וכוונתו היתה לרבינו שמואל סלנט – שכביכול בגלל נפתחים בתי ספר חילוניים. כששמע המהרי"ל דיסקין מילים אלו מיד התרחק ממנו כמתרחק מן המנודה. אותו תלמיד הבין שרבו מנדה אותו על ביזוי ת"ח, ומייד התיישב על הרצפה ועשה תשובה על דבריו..!

זכה סבא זצ"ל, שכשם שנכנס בשלום כן יצא בשלום, וביום פטירתו הגיעו להלוויתו מכל שבטי ישראל, וביניהם גדולי ישראל ותלמידי חכמים אשר לפי דברי ההמון חולקים זה על זה.. אך בהלוויתו ראו כולם את האחדות והשלום השורר בלבבות גדולי ישראל שכיבדו זה את זה והאירו פנים זה לזה..

ד.

עוד שואלים העולם מאחר שנעשה כבר נס, למה נהפכו האבנים לאבן גדולה ולא נהפכו לכר רך ונעים? [א"ה, סבא כתב זאת כ'מילתא דבדיחותא' שאומרים העולם, אך הראני אחי הגאון רבי אלימלך שליט"א שבאמת במדרש רבה פליגי תנאי בזה, דלדעת כמה תנאים נתאחו האבנים ונתחברו זו לזו, ולדעת ר' ברכיה בשם ר' לוי 'אותן האבנים שנתן יעקב אבינו תחת ראשו נעשו תחתיו כמטה וכפרנוס (כסתות)', וא"כ באמת צריך להבין במאי פליגי, ומדוע לדעת שאר התנאים לא נעשו האבנים למיטה אלא לאבן גדולה]. והעולם משיבים ועונים – **שממחלוקת, אפילו שהיא לשם שמיים 'עלי יניח צדיק ראשו', לא יכול לצאת דבר שלם..**

אמנם לדעתי נראה להשיב באופן אחר –

דהנה, הרמב"ן שם כתב בהמשך דבריו "…ונעשו כולן אבן אחת, להודיע שכולם עתידים להיות גוי אחד בארץ, שנאמר 'ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ'. ושב יעקב ללקט האבנים ומצא אותן כולן אבן אחת, ושם עליה מצבה בתוך המקום, וירד לו שמן מן השמים ויצק עליה שנאמר ויצוק שמן על ראשה, **מה עשה הקב"ה נטל רגל ימינו וטבע את האבן עד עמקי תהומות ועשה אותו סניף לארץ וכו' לפיכך נקראת אבן שתיה ששם הוא טבור הארץ ומשם נפתחה הארץ, ועליה היכל ה' עומד שנאמר 'והאבן הזאת אשר שמת מצבה יהיה בית אלקים', ומשם נשא רגליו וכהרף עין בא לחרן, ע"כ, ע"ש עוד.** ונראה לי ללמוד מדברי הרמב"ן הללו, שאחרי שהאבנים התאחדו לאבן אחת, שזה מרמז על עתיד ישראל להיות גוי אחד בארץ, הרי מכוחה של האחדות יכול עם ישראל להתקיים, ואחרי שהאבנים התאחדו אז

טיבע הקב"ה את האבן עד עמקי תהומות להיות היסוד לקיומו של העולם ושל המקדש, **מפני שהאחדות היא יסוד העולם ויסוד היכל ה'.**

ונראה דהרמב"ן לשיטתו שפירש בפרשת תולדות שג' הבארות שחפרו עבדי יצחק היו כנגד ג' בתי מקדשות, ונראה מדבריו שם שהבארות הראשונים – שהם כנגד שני בתי המקדש הראשונים – לא היה להם קיום מפני שלא היו בשלום ובאחדות אלא נקרא שמם 'שטנה' ו'עשק', אבל בית המקדש השלישי יתקיים בו 'ולא רבו עליה' שכל העמים יעבדוהו שכם אחד באחדות גמורה, ולכן יהיה לו קיום לעולם. כי האחדות היא יסוד הקיום.

ולפי"ז מובן היטב למה לא נהפכו האבנים לזכר וכסת אלא לאבן, כי נעשו אבן שתיה, אבן יסוד לבניין העולם ובית המקדש.

א"ה, והנה הספורנו כאן כתב על הפסוק 'ויפגע במקום' – ענין המקום הוא מקום ללון אורחים שהיה מתוקן אז בכל עיר ועיר ברחוב העיר.. 'ויקח מאבני המקום' – שהיו מוכנות שם לאורחים לאכול ולשבת עליהם, עכ"ד, והלא דבר הוא שדווקא מקום הכנסת אורחים נעשה בית המקדש, ודווקא האבנים הללו נתייסדו לאבן השתיה.

ונראה הביאור כמו שאמר סבא זצ"ל שהשלום והאחדות היא היסוד לבניין העולם והמקדש, ולכן דוקא במקום המיועד להכנסת אורחים זרים שאינם מוכרים לאיש, הוא המסמל את האחדות האנושית שעליה אפשר לבנות עולם, עולם חסד יבנה.

והנה, מבואר בגמ' שבתי הכנסיות היו מזומנות להכנסת אורחים, ולפיכך תיקנו בהם הלכות מיוחדות לזה, לקדש על היין בביהכ"ס [וזהו ג"כ טעם המנהג להדליק נרות חנוכה בביהכ"ס כמוש"כ הב"י מהכלבן], ומוכח שזהו חלק מצורת ביהכ"ס שמצויים בו אורחים שאוכלים וישנים בו, (ולכך גם כאשר אין אורחים מ"מ לא נתבטלה התקנה, עי' טוש"ע סימן רס"ט). ולפום ריהטא הוא דבר זר, למה ייעדו את בית הכנסת, שהוא מקדש מעט, למקום הכנסת אורחים. ולפמ"ש"נ נראה דמקור המנהג מפרשתנו, שבית המקדש נתייסד דוקא במקום הכנסת אורחים, וא"כ גם בתי כנסיות שהינם מקדש מעט נקבעים במקום הכנסת אורחים דייקא. כי השראת השכינה היא במקום של אחדות וגמילות חסדים, שע"ז מושגת העולם והמקדש כמוש"כ סבא זצ"ל בדברי הרמב"ן.

ה.

ולפי דברינו לעיל יש להוסיף שהאחדות הנצרכת ליסוד העולם והשראת השכינה, אינה תלויה באחדות הדעות אלא באחדות הלבבות, ואדרבה, עדיין כל חלק וכל שבט טוען 'עלי יניח צדיק ראשי', אך כבר אין כאן התקוטטות ומריבה אלא גיוון וריבוי דרכים ודעות בעבודת ה'.

ויש להוסיף, שאדרבה דוקא האחדות האמיתית שבלבבות גורמת לתוכחת אהבה, שלא להחריש בראותו את חברו טועה בדרך, כי אין האחדות גורמת שלא יחלוק על חברו, אדרבה דוקא בגלל האחדות הוא מלא באכפתיות ודאגה למחות ולהתריע..

בספר 'תורת יצחק' מתפעל מכך שיעקב אבינו הגיע למקום זר, ומיד כאשר ראה עוולה ועושה החל להוכיח את הרועים שלא הכירים 'הן עוד היום גדול לא עת האסף המקנה כו', וכמו שפירש רש"י: אם שכירים אתם לא השלמתם פעולת היום.. ובספורנו כתב על זה 'הצדיק ימאס את העוול גם כן אצל הנכרים, כאמור 'תועבת צדיקים איש עוול'.

וזהו מידת 'עז כנמר' שלא חשש שיאמרו 'האחד בא לגור וישפוט שפוט..! אלא נעמד בעזות דקדושה והוכיח אותם שלא יפסידו את הבעלים, שלא היה מוכר ליעקב כלל!

שמעתי אומרים שאאמו"ר זצ"ל לא היה מוכיח את החוטאים מתוך אהבתו אליהם, וזהו אינו נכון, אדרבה, בתורה מוכח שדווקא האהבה היא זו שמביאה לידי תוכחה, שהרי מצוות התוכחה נכתבה בתוך מצוות האהבה ככתוב 'לא תשנא את אחיך בלבבך, הוכיח תוכיח את עמיתך.. לא תקום ולא תטור את בני עמך, ואהבת

לרעך כמוך', הרי שדוקא מתוך שהוא אוהבו ואינו נוטר בליבו שנאה הוא מגיע לידי תוכחה אמיתית, כי אכפת לו ממנו וכואב לו טעותו.

= לפנינו דוגמא מביקורתו המפורטת של רבי אריה זצ"ל לספר 'אנו ובעלי חיים' שתיאר את מסורת השחיטה בעם ישראל בסגנון 'פתוח' קצת (תוך השוואה למסורות של עמים אחרים וכו'), אף שכוונתו היתה לשם שמיים – להסביר עי"ז לציבור הרחוקים את השקפת המסורה בצורה מודרנית ונגישה...:

"עברתי מעט בין הבתרים.. אשר רכש בכשרונותיו הגדולות וביגיעתו העצומה משך שנים.. בודאי כוונתך רצויה ומפעלך כביר, אמנם אודה ולא אבוש כי חסר לי הידיעות בזה כי ידוע לכבודו כי לא רב אנכי היודע בעניני איסור והיתר, ולא חכם היודע בעניני מדעים, ולא סופר איש כמוך. הנני רק הזכות שלי ששמשתי ת"ח גדולי ישראל זי"ע. בכל זאת ירשני נא כבודו להעיר על איזה דברים שנתקל מבטי בהם בהסתכלות ראשונה..

..בפתח דבר כתבת להביא לציבור הקטיגור והסניגור בצורה אובייקטיבית. היתכן? איך אפשר לדבר בענין קדוש זה בצורה אובייקטיבית, המשמעות הפשוטה של זה: אני מוסר לך שתי הדעות כמו שהן ואתה הקורא תחליט איזהו הנכונה? על מי לסמוך שיכריע? כי הנושא זה שכ' עוסק בו צריך זהירות יתירה שגם אדם דתי המאמין בה' ובתורתו הק' אם אינו גדול בתורה אפשר חלילה להכשל בלי משים. א"כ על מי לסמוך שיכריע אם לא לחכם ומבין מדעתו בהרבה מקצועות התורה. אמנם צריך למסור גם את דעת המתנגד ולפעמים אפילו דעת המשמין בצורתו הנכונה, אבל התשובות צריכות להימסר בצורה הולמת שתסתורנה בצורה החלטית את הקטרוגים ודברי בלע שנאמרו עפ"י רוב משונאי ישראל, בבחינת 'ידע מה שתשיב וכו'.

..

כתב כבודו 'עם כינון המוסדות הדתיים והאזרחיים בצאת ישראל ממצרים הופקדו אהרן הכהן וזרעו לשמור את משמרת הקדש ואת משמרת המזבח, אומנות השחיטה והבדיקה נעשית מונופולין של ממלכת כהנים'.

תמה אני מאד על ביטוי זה, המונח ממלכת כהנים נאמר בתורה על כל ישראל בכלל ולא רק על הכהנים. ומלבד זאת { הרי ידוע לכ' ששחיטה כשרה בזרים וגם נשים כשרות ג"כ, אם כי בתוס' קידושין פרק ב' דשחיטה צריכה להיות במיוחדים זה דוקא לכתחילה אבל בדיעבד כשר, תוספות חולין התחלת מס', וכ"ש הבדיקות שאין זה כלל מד' עבודות הקרבנות. ודי עבודה הי' להממלכה גדולה זו של כהנים כשהיו מבצעים לכה"פ את העבודות הכשרות רק בכהנים כגון ההולכה הזריקה וההקטרה, ולמה להעמיס עליהם גם השחיטה והבדיקה, אולי גם השחזות סכינים?..

ובכלל אין מונופולין בתורה, ענין קדושת הכהנים ושבת לוי אין זה מונופל ואין זה משטר של קסטות(?) והלא ידוע מה שפירש רש"י על הפסוק בוקר ויודע ה' את אשר לו כך אמר משה וכו' בוקר נאמר זיבדל אלקים בין היום וכו' ונאמר זיבדל אהרן לקדשו' כשם שאין אתה יכול להפוך ערב לבוקר כך ענין של קדושת אהרן זה יצירה מיוחדת מהקב"ה.."

כידוע כמה היה הגרד"צ קרלנשטיין זצ"ל [שגם הוא נימול על ברכי הראי"ה אוהבם של ישראל..] מוכיח ועומד בפרץ, ולא היה נושא פנים לאיש וזועק בכאב על פרצות הדור וכו'.. אך כל זה עשה מתוך לב רחום ואכפת, כידוע כמה היה רך בקנה וטוב לב בכל הנהגותיו.

אני הקטן זכיתי לנסוע כמה פעמים ממקומי בישיבת פוניבז' בבני ברק לישיבת פוניבז' באשדוד על מנת לשמוע ממנו לקח בשיעור כללי שמסר על המסכת, ובבואי (יחד עם ידידי אחד ממקורביו) היה פונה אלינו בחיבה – תודה רבה שבאתם, אני צריך לשלם לכם את דמי הנסיעה...!! אולי תרצו משהו לאכול?... אני יודע להכין בעצמי חביתה... אולי תרצו?... [היה זה לאחר פטירת הרבנית ע"ה]. וזאת בתוך הסערה העצומה שהיה נתון בתוכה ביום השיעור כללי כנודע, כולו אש שלהבתיה לוחם מלחמתה של תורה בעוז ותעצומות, אל היכל הישיבה התאספו – מלבד תלמידה – בחירי תלמידיו גדולי ת"ח שבאשדוד להשתתף בקרב הגדול על בירור הסוגיא עד דק.. ובתוך כל המהומה הגדולה נתרכך כולו לעומת שני בחורים צעירים שהגיעו מבני ברק..

1.

מה הסימן לזה שהתוכחה נובעת מן החיבור והאהבה ולא מחמת השנאה והקינטור? כאשר רואים שהמוכיח אינו מקפיד וכועס על החוטאים, אלא אדרבה מוסיף בתוכחתו ברכות ואיחולים מקרב לב, אות הוא שתוכחתו נובעת מאהבה אמיתית. וכן אמרו במדרש רבה ובתנחומא בפרשתנו: "קפדנותם של אבות ולא פיוסם של בנים, ראה מה אמר יעקב ללבן בחרות אפו – לא אמר לו אלא 'מה פשעי מה חטאתי כי דלקת אחרי' אתה סבור שמא מכות או פצעים יהיו שם – אלא דברי פיוסים. יעקב מפייס את חמיו, כי מששת את כל כלי מה מצאת מכל כלי ביתך. ואילו דוד בפיוסו שלא אבה לשלוח יד בשאול כתיב 'כי אם ה' יגפנו או יומו יבוא'. עכ"ד המדרש. הרי שתוכחתו של יעקב הייתה בדרך פיוס. [א"ה, והמשגיח רבינו מאיר חדש זצ"ל הוסיף שבאמת מה יצא לבסוף מקפידתו של יעקב, שהגיע לבן מזה לידי ברית והבנה, אבל אילו היה מדבר עמו בכעס מי יודע לאן היו מגיעים הדברים...]. ויש להוסיף שכך גם תוכחתו יעקב אל הרועים היתה בדרך פיוס, שהקדים ואמר להם 'אחי, מאין אתם וכו' ורק אחרי שנכנס איתם בדברי ידידות הוכיח אותם על העוול שעושים בעצלותם.

= וכן היה דרכו של רבי אריה להקדים ולסיים בדברי שבח וקירבה, כמו במכתב הנ"ל (שהעתיקתי רק חלקו מקוצר הזמן). וכן רבינו הגרד"צ שכידוע עבר הרבה מחלוקות ופירושים וכו', מכל מקום היה אומר תמיד 'אני מוחל לכולם ואל תענו לאף אחד.. תשבו ותלמדו..', וגם בצוואתו הקדושה כתב בקצרה 'שהוא מוחל לכל מי שצריך ממנו מחילה', כך בפשטות.

2.

לעומת יעקב, היו רועי חרן דוגמא לריחוק ואדישות, כלל לא היה אכפת להם מהפסדו של האחר, והעדיפו לרבוץ בנחת ולהמתין לחבריהם, וממילא אין פלא שבאמת לא מצאו בקרבם כוח לגלול את האבן מעל הבאר.. ואילו יעקב אבינו כל כך היה אכפת לו מהפסדו של האחר ומטובתה של רחל, עד שמכוח רצונו העצום לסייע לזולת הצליח לגלול לבדו את הסלע.

בזה ביארתי מה שכתב רש"י 'ויגש יעקב ויגל' – כאדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, להודיע שכוח גדול, והקשה לי הרב זיצ'יק מאי נפקא מינא לנו מכך שהיה כוחו הפיזי של יעקב גדול, וכי זהו מעלה אמיתית הראויה לציון.

והוא ביאר על פי דברי הגמ' בכתובות דף ס"ב שהאנחה שוברת גופו של אדם, ומחלישה אותו בדרך, ופעם אחת הלכו יחדיו יהודי ונכרי בדרך ולא הצליח הנכרי לילך בקצב המהיר של היהודי, והחליט להזכירו את חורבן המקדש כדי להביאו לידי אנחה ולהחליש גבורתו בזה עיי"ש, ולכך בא הכתוב לומר שעל אף כל

הצרות שעברו על יעקב ונאלץ לגלות מבית אביו ונבזז כל רכושו בדרך מכל מקום לא נחלש מגבורתו כי היה בטחונו חזק וממילא לא בא לידי אנוחה ודאגה.

ואני אמרתי ליישב לפי דברינו שבאה התורה ללמדנו כמה היה אכפת ליעקב מההפסד של השני ומטובתה של רחל עד שמכוח רצונו העצום הצליח לגלול בקלות את האבן כמעביר פקק מן הבקבוק.. וכדברי הפייטן 'יחד לב וגל אבן מפי באר מים', שכוחו העצום לא נבע מתכונת גופו אלא מכוונת ליבו שהיה כולו מרוכז ('יחד לב') בטובתו של הזולת.

= שמעתי שפעם אחת פרצה שריפה גדולה בראדין והחפץ חיים הציל בגופו בגבורה גדולה כמה ספרי תורה מתוך הלהבות.. והכל תמחו איך יכול היה בעל גוף חלש כזה לעשות כך, וזהו מחמת כוח הרצון הגדול שהיה לו להציל הספרי תורה שעורר בו כוחות עצומים ועלומים. וכבר סיפרתי על אאמור"ר זצ"ל שקם ממיטת חוליו להשכין שלום בין איש לאשתו, והרופא אמר שזהו מעל דרך הטבע שחולה במצבו יכול להסתובב לבדו שעות רבות בלא תמיכה.. כי האכפתיות הגדולה שהיתה לו מזולתו עוררה בו כוחות גדולים להתגבר על חולשתו כארי..

ח.

בזה נבין באופן נוסף מה שאמרו חז"ל 'יציאת צדיק מן המקום עושה רושם, פנה זיוה פנה הודה פנה הדרה', וכבר הבאנו את הערת הקהלת יצחק שהלא כנגד יציאת יעקב לקחת אשה מבנות לבן יצא ג"כ עשיו לקחת אשה מבנות ישמעאל, וא"כ אף אמנם שמחד גיסא התמעטה השפעת הצדיק על המקום אבל הלא מאידך גיסא התמעטה גם השפעת הרשע, ובסך הכול לא היה שינוי במצב הרוחניות בעירם.

אכן לדברינו יש להבין שאין שום יחס בין ההשפעה של יעקב לטובה לבין ההשפעה של עשיו לרעה, כי הצדיקים מלאים באכפתיות לאנשי דורם ומקומם, הם מתפללים עליהם וטורחים בטובתם בלי שיעור, ומה זה לעומת האדישות של עשיו..

סיפר לי גיסי הגאון הגדול רבי אליעזר פלצינסקי זצלה"ה שהחזון איש תיאר פעם כמה הוא מרגיש את צער הגלות האיום, שהרי מתיקות התורה כל כך עצומה שקשה מאד להתנתק ממנה אפילו לרגע אחד, והנה מחמת צרות הגלות צריך הוא להקדיש כמה וכמה שעות לשמוע מצוקות אנשים ונשים, להתפלל לברך ולייעץ בעצה טובה, ולשמש אוזן קשבת למצוקותיהם, אלו הם יסורי הגלות – אמר החזון איש – אכן יש לקבלם בשמחה כי צריך האדם להפקיר את עצמו לטובת הכלל. ויש להוסיף על זה את המעשה על החזון"א שכאשר ישב שבעה על אמו, הגיע ר' ירוחם וורהפטיג לנחמו, והחזון"א אמר לו שהוא שרוי בצער גדול, הגיב ר' ירוחם – בודאי, הלא הוא אבל על אמו הצדקנית, ענה החזון"א שאין כוונתו לזה אלא לצער שאינו יכול ללמוד בימי האבלות, לשאלת ר' ירוחם – והלא יש סוגיות שמותר ללמוד בימי האבלות, השיב – אבל אני עתה באמצע סוגיא עמוקה ויש לי צער גדול שאיני יכול להגות בה..

הרי לנו כמה היה לו צער מהפסקת תלמודו, ואף על פי כן היה מבטל שעות ע"ג שעות בשמחה ובמאור פנים בשביל טובת הכלל! זוהי האכפתיות העצומה של הצדיק מבני דורו.

שמעתי מאאמור"ר רבי אריה זצ"ל על הגאון רבי ראובן מדננבורג זצ"ל רבו של הראי"ה זי"ע ומגאוני דורו, שבנו הצעיר שהיה עילוי וצדיק נסתלק בדמי ימיו, קודם פטירתו ביקש מאביו שיבטיח לו שלאחר מותו יקבע עבורו סדר לימוד משניות לעילוי נשמתו [א"ה], כנראה הכוונה לכל ימיו, גם לאחר י"ב חדש, ענה לו אביו – בקשה גדולה ביקשת ממני שאיני יכול למלאותה, כי זה יפריעני מסדרי לימודי הקבועים..! ע"כ שמעתי מאבא זצ"ל.

והנה, לעומת זאת שמעתי מהרב וולק (?) על הגאון רבי ראובן הנ"ל שהיה כל יום טורח ומברר ומתעניין מי חולה בעירו על מנת להזכירו בתפילתו.
הרי לנו שאע"פ שלא היה מסוגל להפסיק מסדריו אפילו בשביל בנו אהובו שנסתלק בדמי ימיו, בכל זאת – האכפתיות הגדולה מצרתם של בני מקומו הביאה אותו לקבוע זמן בכל יום לדאוג לשלומם ובריאותם...!!

וכך מצאנו בפרשתנו, שנשא יעקב אבינו ב' אחיות אע"פ שנזהר לקיים את כל התורה, וכבר תמהו בזה רבותינו איך עבר על איסור נישואי ב' אחיות.
וראיתי ביאור נפלא, דהנה, שמירת התורה קודם מתן תורה לא הייתה חובה כמובן אלא מעלה מיוחדת של האבות הקדושים, ולא רצה יעקב לצער את רחל שלא לנושאה, ולהפך הבטחתו אליה לקחתה לאשה, בשביל לקיים העניינים הנסתרים והגבוהים. **דכל המעלות הנשגבות אסור להם לבוא על חשבון פשטות ההלכה שלא לעשות עוול וצער לזולתו.**

מי שאכפת לו מאחרים, 'מקריב' את ההשגות וההידורים שלו בשביל טובת אחרים, וכמו שהבאתי לעיל מגדולי ישראל שהיו מבטלים מתורתם בשביל לעסוק ולטרוח בטובתם של ישראל.
והנה כבר נודע, שבבריתו של סבא זצ"ל חפץ רבי אריה זצוקללה"ה לקרותו 'שלמה שמחה', ע"ש הלשם והאור שמח, והראייה זצ"ל אמר להקדים שמחה לשלמה, בעבור שתורת הנגלה קודמת לתורת הנסתר. וכונתו כנ"ל דאסור להקדים את הנסתר הגבוה על פני פשטות הנגלה.

ומה מאד נתקיים הדבר בסבא זצ"ל דאע"פ שהיה בבחינת 'שלמה' בשלמות גדולה, ובהתעסקות ברזין עילאין, לחשים וסגולות, מופתים ועניינים, בכל זאת היו עיניו פקוחות ואזניו קשובות לרחשי לב זולתו שלא יתגלגלו ממעשיו הגדולים שום צער לאיזה יהודי חלילה. כי כל ענייני 'הנסתר' אסור להם להיות על חשבון הפשטות והנגלה..

ט.

אותה תחושת איכפתיות של 'כולנו אבן אחת גדולה' שמביאה את האדם להוכיח בפיוסים את החוטא, היא גם זאת שגורמת לו לוותר לשני ולמחול על כבודו שלו ורצונותיו האישיים בשביל טובת זולתו..

וכבר הזכרנו מה שאומרים העולם שלאחר שנהפכו האבנים לאבן אחת, שוב אין ביניהם שנאה ותחרות וכל אחד מוותר לחבירו 'עליך יניח צדיק את ראשו'..

וראיתי בספר 'תורת יצחק' שכתב בשם הסבא מנובהרדוק זי"ע לבאר מעלת 'רץ כצבי', שהצבי כאשר הוא נמלט אל תוך היער מן הציידים, מסתבכים קרניו המסועפות בין ענפי האילנות, מה עושה הצבי? אינו מנסה לשבור הענפים, אלא משבר את קרניו וממשיך במרוצתו..

כך האדם כאשר קרניו – כבודו וגאוותו מסתבכים באחרים, והוא נתקל ומסתבך באחרים, אל ינסה להפעיל כוח עוד ועוד כדי לשבר את 'העצים' שהסתבך בהם ולהמשיך הלאה, כי בזה לא יועיל מאומה, שאח"כ יסתבך בעוד אילן ועוד סבך, וכל ימיו יהיה במלחמה ובהתעצמות..

במקום זאת – על האדם לשבור את קרניו שלו! על ידי שישבור את מידותיו וקרניו ממילא לא יהיה לו שום עיכוב וסיבוכ בין האילנות הצפופים ביער החיים..

[א"ה, שמעתי פעם ממורי המחנך הבלתי נשכח **רבי חנוך סגל הי"ד** דוגמא לזה, מקופים (מזן מסויים) שהציידים מניחים להם קופסאות שקופות שבתוכם אגוזים ובטנים, ובדפנות הקופסא ישנם חורים קטנים שיכולים הקופים להכניס בהם את ידיהם בצמצום גדול.

הקופים, בראותם את האגוזים משחילים ידיהם בדוחק לתוך הקופסא וממלאים אותם בחופן אגוזים, אך כמובן שכאשר כף ידם מלאה אגוזים אין היא יכולה לצאת מן הנקב הקטן שבקופסא.. הקופים אינם מוכנים לשבור את תאונותם, והם מתעקשים לנסות שוב ושוב להוציא את ידם המלאה מן החורים הזעירים.. וכך במשך שעות הם עומדים בעקשותם בלא יכולת לחלץ עצמם מן הקופסא.. עד בוא הציידים שלוכדים אותם עם אגוזיהם בידיהם.. זוהי דוגמא לצד ההפכי מן הצבי, שאינו מתעקש ומסתבך בעצים אלא שובר את קרניו וכבודו, אך מי שמתעקש ולא מוותר על תאוותיו ורצונותיו, הוא נשאר 'תקוע' ולכוד..]

י.

זוהי מעלתה הגדולה של רחל אמנו, שוויתרה לאחותה על הסימנים, ובכך וויתרה על כל עולמה ועתידה, שהרי סברה שלא ישא יעקב ב' אחיות, וממילא תפסיד ג"כ את הזכות להקים ולהעמיד את שבטי י-ה, ובכל זאת גילתה כוחות נפש עצומים ביותר והעדיפה את שמירת כבודה של אחותה על פני העתיד המזהיר שהיה צפוי לה.

אמנם למדנו בפרשתנו **שלא הפסידה רחל מכך כלום**. כמו שאמרו חז"ל על הפסוק 'ויזכור אלקים את רחל – זכר לה שמסרה סימניה לאחותה' הרי שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, וכל מי שהולך בתמימות ובדרך ישרה לעולם אינו ניזוק, אדרבה, מתברר שרחל מצד עצמה היתה עקרה, ואילו לא היתה מוותרת ללאה אלא היתה נישאת מיד ליעקב, לא היתה יכולה ללדת ולא היתה זוכה להעמיד אף מקצת מן השבטים, ורק ע"י המעשה הגדול שעשתה זכתה בשכרו להפקד בבנים ולהעמיד שבטי-יה, נמצא **שרחל באמת לא ויתרה והפסידה בשביל אחותה כלום**, אדרבה, בזה היא הרויחה את כל עולמה.

ולא רק את עצמה הצילה בויתורה, אלא אף את כל דורות צאצאיה הצילה בזה, שבזכותה ישובו בניה מן הגלות לגאולת עולם, כמו שאמרו בפתיחתא דאיכה רבתי (אות כ"ד): 'באותה שעה קפצה רחל אמנו לפני הקב"ה ואמרה רבש"ע גלוי לפניך שיעקב עבדך אהבני אהבה יתירה ועבד בשבילי לאבא שבע שנים, וכשהשלימו אותן שבע שנים והגיע זמן נשואי לבעלי יעץ אבי להחליפני לבעלי בשביל אחותי, והוקשה עלי הדבר עד מאד כי נודעה לי העצה, והודעתי לבעלי ומסרתי לו סימן שיכיר ביני ובין אחותי כדי שלא יוכל אבי להחליפני, ולאחר כן נחמתי בעצמי וסבלתי את תאוותי ורחמתי על אחותי שלא תצא לחרפה, ולערב חלפו אחותי לבעלי בשבילי ומסרתי לאחותי כל הסימנים שמסרתי לבעלי כדי שיהא סבור שהיא רחל, ולא עוד אלא שנכנסתי תחת המטה שהיה שוכב עם אחותי והיה מדבר עמה והיא שותקת ואני משיבתה על כל דבר ודבר כדי שלא יכיר לקול אחותי, וגמלתי חסד עמה ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה, ומה אני שאני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה, ואתה מלך חי וקיים רחמן מפני מה קנאת לעבודת כוכבים שאין בה ממש והגלית בני ונהרגו בחרב ועשו אויבים במ כרצונם, מיד נתגלגלו רחמיו של הקדוש ברוך הוא ואמר בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן הדא הוא דכתיב (ירמיה ל"א) כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו, וכתיב (שם) כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך וגו' וכתיב (שם) ויש תקוה לאחריתך נאם ה' וישבו בנים לגבולם', עכ"ל המדרש.

הרי לנו שבויתורה לא הפסידה רחל כלום, אדרבה בכך הצילה את עצמה ואת עם ישראל לנצח נצחים!

זהו כמו הדוגמא שהבאנו על מרוצת הצבי, שבזה שהוא שובר את כבודו וגאוותו הוא מציל את עצמו מן הציידים ויכול להמשיך לרוץ בחופשיות ובעונג בין עצי הבשמים (עי' רמב"ן שמות ל, כג). כך המוותר שמשבר את קרניו ואינו מתעקש להלחם ולהסתבך באחרים, מרוויח מכך דרור וחופש ישועה והצלחה.

רעיון זה היה שגור על לשונו של סבא זצ"ל בכל עת, והיה תמיד מעורר לאמר 'מוותור לא מפסידים, רחל חשבה שהיא ויתרה, באמת היא רק הרויחה! ותמיד היה אומר שהוא והסבתא ע"ה ראו בכל ימי חייהם שלא הפסידו אף פעם מהויתורים שהם ויתרו בשביל למנוע מריבות.

פעם אחת למדתי עמו את דברי הרמב"ם הנודעים (פה"מ סוף מכות) 'מעיקרי האמונה כי כשיקיים האדם מצוה מתרי"ג מצוות כראוי וכהוגן ולא ישתף עמה כוונה מכוונות העולם בשום פנים, אלא יעשה אותה לשמה מאהבה, זכה בה לחיי העולם הבא', ואמר לי: אצלי אולי יש את המצוה של 'זיתור', שהייתי תמיד וותרן, אולי בזה אזכה לחיי עולם הבא.

יא.

והנה, יש להקשות למה המתין לה הקב"ה כ"כ הרבה זמן עד שזכר לה את ויתורה ופקדה בפקודת ישועה ורחמים, הרי מעשה מסירת הסימנים התרחש בזמן נישואי לאה, ולמה דוקא עתה זכר לה ה' חסד זה.

והביאור, דהרבה פעמים יכול אדם להתרומם לזמן קצר לדרגה גבוהה, ולעשות איזה מצוה גדולה כמו ויתור גדול לזולתו וכדומה, אבל עיקר המבחן הוא האם יחזיק בויתור זה לאורך זמן, ולא ינחם על זה, [וכמו שביארנו לעיל פרשת חיי שרה שלכן השטן הבהיל את שרה להמיתה לאחר העקידה, כדי לגרום לאברהם אבינו להצטער על העקידה, שנתגלגל מזה מיתת אשתו, וזה היה הנסיון העשירי הגדול מן התשיעי, להחזיק במעלת העקידה לאורך זמן, ולא להצטער ע"ז למפרע].

והנה, קודם 'ויזכור אלקים את רחל' כתוב שאמרה לאה לרחל 'המעט קחתך את אישי ולקחת גם את דודאי בני', והיתה רחל יכולה להתקומם ע"ז הרי אני עצמי ויתרתי לך וגיליתי את הסימנים, ואפילו הכי החזיקה במידתה, ולא עלה על דעתה להתחרט או להצטער על ויתור זה, ולכך מייד 'ויזכור אלקים את רחל' שמסרה סימניה לאחותה.

בעניין זה, סיפר סבא זצ"ל על אמו הצדקנית צפורה חנה ע"ה [אשר גדולי ירושלים היו מכנים אותה בהערצה 'אחת האימהות'], שלאחר מות אמה ע"ה שימשה את אביה זצ"ל, וכאשר נפרדה ממנו לעלות לארץ ישראל [לאחר שנשא אשה בזו"ש], העניק לה – כאות הערכה – את שרשרת הפנינים שהייתה שייכת לאמה האהובה.

לאחר שהגיעה זקנתנו ע"ה לארץ ישראל, שאלה אותה אחותה הרבנית פראנק ע"ה [שעלתה כמה שנים קודם לכן ארצה], האם היא יודעת מה בדבר שרשרת הפנינים של אמם, אשר עז חפצה לקבלה שיהיה לה למוזכרת אהבה, ותיכף השיבה זקנתנו ע"ה 'אבינו שלח שרשרת זו עמדי כדי למוסרה לך', והעניקה אותה לה ברוחב ליבה.

ואמר סבא זצ"ל שכל ימיה הייתה מרת צפורה חנה ע"ה רואה את אחותה ע"ה ענודה בשרשרת זו, ולא עלתה על דעתה איזה מחשבת חרטה או צער על ויתורה הגדול, וזהו כמו שנתבאר במעלת רחל שעיקר העבודה להמשיך הויתור לאורך זמן בלא להנחם ולהצטער ע"ז.

הוסיף ע"ז נכדו חביבו רבי אריה רפפורט שליט"א שהנה ידוע תמיהת העולם הן אמנם שרחל היתה וותרנית ושתקה ללאה כאשר אמרה 'המעט קחתך את אישי', אבל עדיין קשה על לאה אמנו עצמה איך אמרה כך לאחותה שהעניקה לה ברוב חסדה את הנישואים הללו.

ומבארים העולם, שרחל מסרה את סימניה ללאה במסיחה לפי תומה, באופן שלא כלל לא ידע שהיה כאן ויתור מתוכנן מדעתה! וכל ימיה לא ידעה לאה – שרחל הקריבה עבורה קרבן עצום כל כך! ואמר רבי אריה רפפורט הנ"ל שבדרך כלל כאשר אדם מוותר ויתור גדול לחבירו לכל הפחות יש לו 'תשלום' והנאה מכך שהשני יודע ומעריך כמה הוא וויתר עבורו.. אבל כאן לא ידעה לאה כלל על ויתורה של רחל..

וכן זקנתנו הצדקת צפורה חנה ע"ה כלל לא ביקשה שתדע אחותה מויתורה עבורה.. כי לא עשתה זאת בגדר 'הנותן מתנה לחבירו' – צריך להודיעו, אלא כדבר טבעי וכנה – היה אכפת לה באמת מטובת אחותה אף יותר מטובתה שלה..!

(ואמר רבי אריה רפפורט הנ"ל ששמע מנכד גיסה הגאון רבי צבי פסח פראנק זצוק"ל שעל מעשה זה בעיקר היתה כוונתו במש"כ עליה במכתבו המפורסם 'לא מצאתי דוגמתה בימינו אלה, והרי היא כאחת האמהות: שרה רבקה רחל ולאה')

והנה, קברה של רחל אמנו מסוגל ביותר לקבלת התפילות כי היא מעתירה על בניה.. והיינו כי מידת הוותרנות היינו כמה אכפת לה ומרגישה בעצמה את צערו של השני, וממילא יכולה לתבוע ולהפציר עבורם.. וכמו שאמרו בקינות ובמדרשים שכל זכויות האבות והאמהות לא הועילו לבשר על ישועת ישראל עד שהזכירה רחל את זכות הוותור שויתרה ללאה..

ואאמו"ר זצוק"ל היה אומר שמהאי טעמא גם קברה של אמי ע"ה – מסוגל הוא לקבלת התפילות, והיה מחשיבו ממש כמו קבר רחל..

י.

בניגוד אל האחדות האמיתית, שמביאה לאכפתיות ודאגה לזולת, הכוללת גם תוכחה וביקורת כמו שביארנו, עומדת האחדות המזוייפת שכאילו קוראת לשוויון והגינות, אך באמת מסתתרת מאחוריה אדישות וריחוק.

הנה בפרשתנו השתמש לבן הרמאי בטענות של חוק וסדר, שוויון והגינות, כדי לעשוק ולרמות.. 'לא ייעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה' בטענה זו ביקש לרמות את יעקב.. וכן בהמשך הפרשה הראה עצמו כאוהבם וביקש לנשקם ולהיפרד בשירים ובכינורות, אך באמת בליבו היה שונא ומבקש לעקור את הכל.. זהו איננו שלום ואחדות.. טובה תוכחת אוהב מנשיקות שונא..

ושמעתי מאאמו"ר רבי אריה זצ"ל דאיתא במדרש שלאחר שנפרד מהם לבן שלח מכתב לעשיו להודיעו שיעקב שב למקומו, כדי שיצא לקראתו וילחם בו, הרי לנו מהי 'ישרותו' של לבן, בעל החוק והסדר..

בשבת ויצא שנת תשל"ב דברתי שהממשלה דורשת להתנהג באחדות ובשמירת הסדר הציבורי בזמן שהיא עוסקת בפיצול העם ובפירודו ע"י ממזרות וניתוחי מתים ומיהו יהודי, ועוד. וכן בעניין יהודי גרוזיה [שעלו מברית המועצות והשלטון פיזר אותם בעיירות וכפה עליהם חינוך ממלכתי וחילולי שבת], וכאשר מבקשים היראים למחות ולזעוק על זה, צועקים ראשי הממשל שהם מפלגים את העם ומסיתים אותם זה בזה. והרי זה ממש כלבן שתחת כסות של חוק וסדר רצה לרמות ולעשוק את יעקב.. אך באמת אדרבה דוקא בעלי האחדות והשלום הם אלו שצריכים באכפתיות ובכאב לזעוק ולמחות!

= ציטוט על רא"ל בהפגנה של פרוש...